Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 11. junija 2020*

„Predhodno odločanje – Intelektualna in industrijska lastnina – Avtorska pravica in sorodne pravice – Direktiva 2001/29/ES – Členi od 2 do 5 – Področje uporabe – Uporaben predmet – Pojem ‚delo‘ – Varstvo del na podlagi avtorske pravice – Pogoji – Oblika proizvoda, ki je nujna za dosego tehničnega učinka – Zložljivo kolo“

V zadevi C-833/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo tribunal de l'entreprise de Liège (gospodarsko sodišče v Liegeu, Belgija) z odločbo z dne 18. decembra 2018, ki je na Sodišče prispela 31. decembra 2018, v postopku

SI,

Brompton Bicycle Ltd

proti

Chedech/Get2Get,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi E. Regan, predsednik senata, I. Jarukaitis, E. Juhász (poročevalec), M. Ilešič in C. Lycourgos, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Campos Sánchez-Bordona,

sodni tajnik: M. Longar, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 14. novembra 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za SI in Brompton Bicycle Ltd B. Van Asbroeck, G. de Villegas in A. Schockaert, avocats,

– za Chedech/Get2Get A. Marín Melgar, abogado,

– za belgijsko vlado M. Jacobs, C. Pochet in J.-C. Halleux, agenti,

– za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

– za Evropsko komisijo É. Gippini Fournier in J. Samnadda, agenta,

* Jezik postopka: francoščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 6. februarja 2020

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med SI in družbo Brompton Bicycle Ltd (v nadaljevanju: Brompton) ter družbo Chedech/Get2Get (v nadaljevanju: Get2Get) glede tožbe zaradi kršitve avtorske pravice, vložene zoper zadnjenavedeno družbo.

Pravni okvir

Mednarodno pravo

Bernska konvencija za varstvo književnih in umetniških del

3 Člen 2 Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del (Pariški akt z dne 24. julija 1971) v različici po spremembi z dne 28. septembra 1979 (v nadaljevanju: Bernska konvencija) v odstavkih 1 in 7 določa:

„1. Izrazi ‚književna in umetniška dela' zajemajo vse stvaritve s književnega, znanstvenega in umetniškega področja, ne glede na način in obliko njihovega izražanja, kot so: […] dela s področja risanja […]; dela uporabne umetnosti; […]

[…]

7. Državam Unije [za varstvo pravic avtorjev na njihovih književnih in umetniških delih, uvedeno z Bernsko konvencijo,] je prepuščeno, da določijo v svojih zakonih področje uporabe zakona, katero se nanaša na dela uporabne umetnosti ter na industrijske risbe in modele, kakor tudi na pogoje, pod katerimi bodo takšna dela, risbe in modeli zavarovani, […]. Za dela, ki so v državi izvora zavarovana izključno kot risbe in modeli, se more v kakšni drugi državi Unije zahtevati le posebno varstvo, ki se v njej priznava risbam in modelom; če pa se jim v tej državi takšno posebno varstvo ne priznava, so ta dela zavarovana kot umetniška dela."

Pogodba WIPO o avtorski pravici

4 Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO) je 20. decembra 1996 v Ženevi sprejela Pogodbo WIPO o avtorski pravici, ki je bila v imenu Evropske skupnosti potrjena s Sklepom Sveta 2000/278/ES z dne 16. marca 2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 33, str. 208) in je za Evropsko unijo začela veljati 14. marca 2010 (UL 2010, L 32, str. 1).

5 Člen 1 Pogodbe WIPO o avtorski pravici, naslovljen „Razmerje do Bernske konvencije", v odstavku 4 določa:

„Pogodbenice ravnajo v skladu s členi [od] 1 do 21 Bernske konvencije in njenim dodatkom."

6 Člen 2 te pogodbe določa:

„Varstvo avtorske pravice obsega izraze, ne pa idej, postopkov, metod dela ali matematičnih pojmov kot takšnih.“

Pravo Unije

Direktiva 2001/29

7 Členi od 2 do 5 Direktive 2001/29 določajo izključne pravice avtorjev glede reproduciranja, priobčitve in distribuiranja njihovih del.

8 Člen 9 navedene direktive, naslovljen „Nadaljnja uporaba drugih predpisov“, določa:

„Ta direktiva ne vpliva na predpise, ki zadevajo zlasti patentne pravice, blagovne znamke, pravice iz modela […]“.

Uredba (ES) št. 6/2002

9 Člen 8 Uredbe Sveta (ES) št. 6/2002 z dne 12. decembra 2001 o modelih Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 27, str. 1), naslovljen „Videzi izdelka, ki jih narekuje tehnična funkcija, in videzi izdelka tehničnih veznih elementov“, v odstavku 1 določa:

„Pravica v zvezi z vzorcem ali modelom [Unije] ne izvira iz pojavne oblike izdelka, ki jo določa izključno njegova tehnična funkcija.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

10 Brompton, družba angleškega prava, katere ustanovitelj je SI, trži zložljivo kolo, ki se od leta 1987 prodaja v sedanji obliki (v nadaljevanju: kolo Brompton).

11 Kolo Brompton, katerega posebnost je, da je lahko v treh različnih položajih (zloženem položaju, nezloženem položaju in vmesnem položaju, ki omogoča, da kolo ostane v ravnotežju na tleh), je bilo varovano s patentom, ki je zdaj potekel.

12 Družba Get2Get trži kolo (v nadaljevanju: kolo Chedech), ki ima zelo podoben videz kot kolo Brompton in ki je lahko v treh položajih, navedenih v prejšnji točki.

13 SI in družba Brompton sta 21. novembra 2017 pri tribunal de l’entreprise de Liège (gospodarsko sodišče v Liegeu) vložila tožbo, s katero sta predlagala, naj to sodišče ugotovi, da kolesa Chedech kršijo avtorsko pravico družbe Brompton in moralne pravice SI, in zato družbi Get2Get naloži, naj preneha opravljati svoje dejavnosti, s katerimi so kršene njune pravice, ter odpokliče proizvod z vseh prodajnih mest.

14 Družba Get2Get v obrambo trdi, da videz kolesa Chedech določa želena tehnična rešitev, ki je zagotoviti, da je to kolo lahko v treh različnih položajih. V teh okoliščinah je tak videz mogoče varovati le s patentnim pravom, in ne z avtorskim pravom.

15 Tožeči stranki v postopku v glavni stvari odgovarjata, da je tri položaje kolesa Brompton mogoče doseči z drugimi oblikami, kot so tiste, ki jih je temu kolesu dal njegov oblikovalec, kar naj bi pomenilo, da je mogoče njegovo obliko varovati z avtorsko pravico.

16 Tribunal de l'entreprise de Liège (gospodarsko sodišče v Liegeu) ugotavlja, da je na podlagi belgijskega prava z avtorsko pravico varovana vsaka stvaritev, če je izražena v posebni obliki in je izvirna, kar pomeni, da je uporaben predmet, kot je kolo, lahko varovan z avtorsko pravico. V zvezi s tem, čeprav so oblike, ki se zahtevajo za doseganje tehničnega učinka, izključene iz avtorskopravnega varstva, ostaja dejstvo, da obstaja dvom, kadar je mogoče tak rezultat doseči z drugimi oblikami.

17 To sodišče navaja, da je Sodišče v sodbi z dne 8. marca 2018 DOCERAM (C-395/16, EU:C:2018:172), ki je bila izdana na področju prava modelov, člen 8(1) Uredbe št. 6/2002 razlagalo tako, da je treba za presojo, ali značilnosti izgleda izdelka določa izključno njegova tehnična funkcija, dokazati, da je ta funkcija edini dejavnik, ki je vplival na te značilnosti, pri čemer obstoj alternativnih modelov v zvezi s tem ni odločilen.

18 Zato se sprašuje, ali ne bi bilo treba podobno rešitev sprejeti na področju avtorske pravice, kadar je izgled izdelka, katerega varstvo se zahteva na podlagi Direktive 2001/29, nujen za dosego natančno določenega tehničnega učinka.

19 V teh okoliščinah je tribunal de l'entreprise de Liège (gospodarsko sodišče v Liegeu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba pravo Unije, zlasti Direktivo [2001/29], ki v členih od 2 do 5 določa zlasti različne izključne pravice, ki se priznavajo imetnikom avtorske pravice, razlagati tako, da iz avtorskopravnega varstva izključuje dela, katerih oblika je nujna za dosego tehničnega učinka?

2. Ali je treba pri presoji, ali je neka oblika potrebna za dosego tehničnega učinka, upoštevati naslednja merila:

– obstoj drugih možnih oblik, ki omogočajo dosego enakega tehničnega učinka,

– učinkovitost oblike za dosego navedenega učinka,

– željo domnevnega kršitelja, da doseže ta učinek,

– obstoj prejšnjega patenta, ki je prenehal veljati, za postopek, ki omogoča dosego želenega tehničnega učinka?“

Vprašanji za predhodno odločanje

20 Predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člene od 2 do 5 Direktive 2001/29 razlagati tako, da se varstvo na podlagi avtorske pravice, ki ga ti členi določajo, uporablja za proizvod, katerega oblika je vsaj delno nujna za dosego tehničnega učinka.

21 V skladu s členi od 2 do 5 Direktive 2001/29 so avtorji zaščiteni pred reproduciranjem, priobčitvijo in distribuiranjem njihovih del brez njihovega dovoljenja.

22 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je pojem „delo“ sestavljen iz dveh elementov. Na eni strani vključuje izvirni predmet, ki je avtorjeva lastna intelektualna stvaritev, na drugi strani pa zahteva izraz te stvaritve (glej v tem smislu sodbo z dne 12. septembra 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, točki 29 in 32 in navedena sodna praksa).

23 V zvezi s prvim elementom iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da je za to, da se predmet lahko šteje za izviren, hkrati nujno in zadostno, da ta odraža osebnost njegovega avtorja in njegove svobodne in ustvarjalne izbire (sodba z dne 12. septembra 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, točki 30 in navedena sodna praksa).

24 V zvezi s tem je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso, kadar so ustvarjenje predmeta narekovali tehnični preudarki, pravila ali druge zahteve, ki niso puščali prostora za ustvarjalno svobodo, ni mogoče šteti, da ta predmet izkazuje potrebno izvirnost, da lahko pomeni delo (glej v tem smislu sodbo z dne 12. septembra 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, točka 31 in navedena sodna praksa).

25 Glede drugega pogoja, navedenega v točki 22 te sodbe, je Sodišče pojasnilo, da pojem „delo“ iz Direktive 2001/29 nujno pomeni, da mora obstajati predmet, ki ga je mogoče dovolj natančno in objektivno opredeliti (sodba z dne 12. septembra 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, točka 32 in navedena sodna praksa).

26 Iz tega izhaja, da je predmet, ki izpolnjuje pogoj izvirnosti, lahko upravičen do avtorskopravnega varstva, čeprav je bila njegova izdelava določena s tehničnimi preudarki, če taka določitev avtorju ni preprečila, da bi odražal svojo osebnost v tem predmetu z izražanjem svobodne in ustvarjalne izbire.

27 V zvezi s tem je treba poudariti, da merilu izvirnosti ne morejo zadostiti sestavni deli predmeta, za katere bi bila značilna le njihova tehnična funkcija, saj iz člena 2 Pogodbe WIPO o avtorski pravici med drugim izhaja, da varstvo iz naslova avtorske pravice ne zajema idej. Varstvo teh idej z avtorsko pravico bi namreč pomenilo, da se omogoči monopolizacija idej, zlasti v škodo tehničnemu napredku in industrijskemu razvoju (glej v tem smislu sodbo z dne 2. maja 2012, SAS Institute, C-406/10, EU:C:2012:259, točki 33 in 40). Kadar pa izrazno obliko sestavnih delov zadevnega predmeta narekuje njihova tehnična funkcija, so različni načini za uresničitev neke ideje tako omejeni, da ni mogoče razlikovati med idejo in izrazom (glej v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, točki 48 in 49).

28 Zato je treba preučiti, ali lahko zložljivo kolo iz postopka v glavni stvari pomeni „delo“, ki je varovano z Direktivo 2001/29, pri čemer je treba ugotoviti, da se vprašanja predložitvenega sodišča ne nanašajo na drugi element, naveden v točki 22 te sodbe, saj je to kolo očitno mogoče dovolj natančno in objektivno opredeliti, temveč na prvi element.

29 V obravnavanem primeru je res, da je oblika navedenega kolesa nujna za dosego določenega tehničnega učinka, in sicer možnosti, da je to kolo lahko v treh položajih, od katerih eden omogoča ohranitev ravnotežja na tleh.

30 Vendar mora predložitveno sodišče raziskati, ali je kljub tej okoliščini to kolo izvirno delo, ki izhaja iz intelektualne stvaritve.

31 V zvezi s tem, kakor je bilo opozorjeno v točkah 24, 26 in 27 te sodbe, to ne velja, če so ustvarjenje predmeta narekovali tehnični preudarki, ki niso puščali prostora za ustvarjalno svobodo ali je bil ta prostor tako omejen, da ni mogoče razlikovati med idejo in izrazom.

32 Čeprav obstaja možnost izbire oblike predmeta, ni mogoče sklepati, da ta nujno spada k pojmu „delo“ v smislu Direktive 2001/29. Za ugotovitev, ali je dejansko tako, mora predložitveno sodišče preveriti, ali so pogoji, navedeni v točkah od 22 do 27 te sodbe, izpolnjeni.

33 Če obliko proizvoda narekuje le njegova tehnična funkcija, navedeni proizvod ne more biti predmet avtorskopravnega varstva.

34 Zato mora predložitveno sodišče, da bi ugotovilo, ali je zadevni proizvod varovan z avtorsko pravico, ugotoviti, ali je njegov avtor s to izbiro oblike proizvoda s svobodnimi in ustvarjalnimi izbirami izvirno izrazil svojo ustvarjalno sposobnost in je proizvod oblikoval tako, da odraža njegovo osebnost.

35 V tem okviru in ker je treba presojati samo izvirnost zadevnega proizvoda, obstoj drugih možnih oblik, s katerimi je mogoče doseči enak tehnični učinek, čeprav omogoča ugotovitev obstoja možnosti izbire, ni odločilen za presojo dejavnikov, ki so vodili izbiro oblikovalca. Prav tako pri taki presoji ni upoštevna volja domnevnega kršitelja.

36 Obstoj predhodnega patenta, ki je zdaj v postopku v glavni stvari potekel, in učinkovitost oblike za dosego enakega tehničnega učinka naj bi bilo treba upoštevati le, če ti elementi omogočajo razkritje preudarkov, ki so bili upoštevani pri izbiri oblike zadevnega proizvoda.

37 Vsekakor je treba poudariti, da mora predložitveno sodišče pri presoji, ali je zložljivo kolo iz postopka v glavni stvari izvirna stvaritev in je tako varovano z avtorsko pravico, upoštevati vse upoštevne elemente obravnavanega primera, kakor so obstajali pri zasnovi tega predmeta, ne glede na zunanje dejavnike in dejavnike po nastanku proizvoda.

38 Zato je treba na vprašanji za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba člene od 2 do 5 Direktive 2001/29 razlagati tako, da se varstvo iz naslova avtorske pravice, ki ga ti členi določajo, uporablja za proizvod, katerega oblika je vsaj delno nujna za dosego tehničnega učinka, kadar je ta proizvod izvirno delo, ki izhaja iz intelektualne stvaritve, ki je v tem, da avtor navedenega proizvoda s to obliko s svobodnimi in ustvarjalnimi izbirami izvirno izraža svojo ustvarjalnost, tako da navedena oblika odraža njegovo osebnost, kar mora preveriti nacionalno sodišče ob upoštevanju vseh dejanskih in pravnih elementov spora o glavni stvari.

Stroški

39 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

Člene od 2 do 5 Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi je treba razlagati tako, da se varstvo iz naslova avtorske pravice, ki ga ti členi določajo, uporablja za proizvod, katerega oblika je vsaj delno nujna za dosego tehničnega učinka, kadar je ta proizvod izvirno delo, ki izhaja iz intelektualne stvaritve, ki je v tem, da avtor navedenega proizvoda s to obliko s svobodnimi in ustvarjalnimi izbirami izvirno izraža svojo ustvarjalnost, tako da navedena oblika odraža njegovo osebnost, kar mora preveriti nacionalno sodišče ob upoštevanju vseh dejanskih in pravnih elementov spora o glavni stvari.

Podpisi